

Η συμβολή του Βυζαντίου στον εκχριστιανισμό και εκπολιτισμό των Σλάβων

(Σε ασύνδετο σχήμα)

Γράφει ο
Βύρων Τομάζος
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: btomasos@gmail.com

Σε ένα παλαιότερο άρθρο μου έγραφα για την **φιλοκαλία**, ένα ανθολόγιο από κείμενα 36 πατέρων και ασκητών της ελληνορθόδοξης εκκλησίας στα οποία αναφέρονται οι προϋποθέσεις για την πρακτική και στους στόχους της ορθόδοξης άσκησης.

Τα κείμενα αυτά τα συνέταξαν και τα εξέδωσαν στη Βενετία το 1782 οι Άγιοι **Νικόδημος ο Αγιορείτης** και **Μακάριος Κορίνθου**.

Το 1793 γίνεται σλαβική μετάφραση από το Ρώσο μοναχό **Πάισιο Βελπσκόφσκυ** η οποία επηρέασε μεγάλους συγγραφείς και διανοητές όπως ο Τολστόι, ο Σόλοχοφ και ο Ντοστογιέφσκι.

Μετά τη Ρωσική επανάσταση το 1917 έφυγαν πολλοί λόγιοι από τη Ρωσία και διασπάρθηκαν στην Ευρώπη και την Αμερική και βάση της ρωσικής μετάφρασης (δηλαδή της γλώσσας που εισήγαγαν ο **Κύριλλος** και ο **Μεθόδιος**) αφύπνισαν και ευαισθητοποίησαν τον κόσμο γύρω από τη σπουδή των πατέρων στη Δύση. Εισήγαγαν καινούριες έννοιες όπως η νοερά προσευχή, η νήψις (κατάσταση πνευματικής κάθαρσης και εγρήγορσης του πιστού), η κάθοδος του νου στην καρδιά, η του Θεού θεωρία, η Θεοπτεία, και αυτά μπήκαν στη γλώσσα των θρησκευόμενων της Δύσης. **Αυτό είναι ένα τρανταχτό παράδειγμα της συμβολής του Βυζαντίου στην πνευματική ζωή της Ευρώπης** που έρχεται να αντικρούσει τη θεωρία ότι κατά τη διάρκεια του Βυζαντίου υπήρχε πνευματικό σκότος.

Ο λόγος που ανέφερα όλα τα παραπάνω από το προηγούμενο άρθρο μου είναι διότι έχουμε μία ίσως παρόμοια αλλά πολύ πιο **μεγάλης έκτασης συμβολή του Βυζαντίου στον εκχριστιανισμό και εκπολιτισμό των Σλάβων** (που απαρτίζουν σχεδόν τον μισό πληθυσμό της Ευρώπης) του οποίου οι κύριοι φορείς και πρωτοστάτες ήταν ο **Κύριλλος** και ο **Μεθόδιος** από τη Θεσσαλονίκη. Κηρύχθηκαν άγιοι, ήταν μοναχοί με μεγάλη ιεραποστολική δράση και σ' αυτούς κυρίως αποδίδεται πέραν του εκχριστιανισμού των Σλάβων, η απόδοση γραφής στη σλαβική γλώσσα καθώς και το αλφάβητο, η βασική γραμματική και αποδεικνύεται τρανά πόσο καλή δουλειά έκαναν αφού έδωσαν τη **δυνατότητα στη σλαβική γλώσσα να μεταφέρει έννοιες όπως αυτή της φιλοκαλίας**.

Γεννήθηκαν στη Θεσσαλονίκη, ο μεν **Κύριλλος το 1827** και πέθανε το 1869 στη Ρώμη, ο δε **Μεθόδιος το 1815** και πέθανε 1885 στη Μοραβία. Τους γιορτάζουμε στις 11 Μαΐου από την εκκλησία μας.

Ο Μεθόδιος, με κοσμικό όνομα Μιχάλης, ήταν άνθρωπος της πράξης και είχε καριέρα και στον πολιτικό στίβο. Διορίστηκε διοικητής της Θεσσαλίας ενώ αργότερα έγινε μοναχός σε ένα μοναστήρι στον Όλυμπο. Ο Κύριλλος, του οποίου το κοσμικό όνομα ήταν Κωνσταντίνος, σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη έγινε ιερέας και μετέπειτα έφτασε στον βαθμό του Επισκόπου. Δίδαξε φιλολογία, φιλοσοφία και θεολογία.

Οι σκλάβοι (Καζαντζάκης) πανσπερμία από διάφορες φυλές αρμολόγησαν το γιγάντιο ρούσικο σλαβικό μωσαϊκό, Σλάβοι, Βαράγγοι, Γερμανοί, Λιθουανοί, Αρμένηδες, Έλληνες, Εβραίοι, Πολωνοί, Τάταροι, Μογγόλοι και Κοζάκοι.

Οι Βαράγγοι μια βόρεια φυλή, ένα συνονθύλευμα λαών, από το Βορρά οργάνωσαν τους Σλάβους εξωτερικά και οι Βυζαντινοί τους οργάνωσαν εσωτερικά. **Καλλιέργησαν τις πνευματικές και τις ψυχικές τους δυνάμεις, τους έδωσαν πολιτισμό, αλφαβητάρι, γραφή και τέχνη, γράμματα, θρησκεία, και όλα τα χρωστούν στους Βυζαντινούς.**

Το μόνο βιβλίο που βρήκα είναι του Παναγιώτη Χρήστου, από τις «Εκδόσεις Κυρομάνος», το οποίο περιέχει τη δράση και το έργο

των δύο. Αναφέρει ότι η πορεία του Χριστιανισμού ανάμεσα στα σλαβικά έθνη υπήρξε ραγδαία, αποτελεσματική και μεγαλειώδης. Άρχισε το 860 και σχεδόν συμπληρώθηκε μέσα σε μία εικοσαετία (εκτός από την περίπτωση της Ρωσίας που άργησε μεν τότε αλλά ολοκληρώθηκε μετά από έναν αιώνα).

Είναι αξιοσημείωτο πώς μέσα σε μία εικοσαετία επιτελέστηκαν για τους Σλάβους τόσα πολλά πράγματα όσα δεν είχαν επιτευχθεί για αιώνες.

Ο συντονισμός οφείλεται στο οικουμενικό πατριαρχείο που προγραμμάτισε όλο το έργο με την εντολή του αυτοκράτορα Μιχαήλ του 3ου και την καθοδήγηση του πατριάρχη Φώτιου. Εκτελεστές αυτού του προγράμματος υπήρξαν οι αδελφοί από τη Θεσσαλονίκη Κύριλλος και Μεθόδιος που εργάστηκαν ακούραστα ανάμεσα στους σλαβικούς λαούς Ρώσους, Μολδαβούς, Σλοβένους, Κροάτες, Σέρβους, Σλοβάκους, Τσέχους, Πολωνούς και Βούλγαρους.

Το έργο τους ήταν κυρίως θρησκευτικό αλλά μαζί με τον Χριστιανισμό, μαζί με τα ιδεώδη της πίστεως δίδαξαν στους Σλάβους την αγάπη και ευγένεια και τους εμφυσήσαν το πνεύμα της θυσίας, τους χάρισαν τους πρώτους γραπτούς νόμους με τους οποίους οργάνωσαν καθεστώς ευνομίας και ευταξίας.

Τους προσέφεραν, όπως προανέφερα, γλώσσα γραπτή και έτοιμη να χρησιμοποιηθεί στη θεολογία, τη λογοτεχνία, την παιδεία, την επιστήμη και προπαντός το αλφάβητο. **Και αυτή η γλώσσα αποτέλεσε τον κρίκο που συνέδεσε όλα τα μέλη του σλαβικού κόσμου.** Γι' αυτά τα μεν σλαβικά έθνη αισθάνονται αιώνιο χρέος προς τους δύο θεσσαλονικιούς αδελφούς οι δε νύμφη του Θερμαϊκού αισθάνεται δίκαια υπερήφανη γι' αυτούς.

Διεπίστωσα όμως σε επαφή μου με τους νεότερους Σλάβους ότι δεν την έχουν σε περιωπή αυτή την προσφορά ούτε την πολύ-αναφέρουν. Όσοις τουλάχιστον εγώ έχω ρωτήσει. Απλώς αμυδρά ξέρουν τον Κύριλλο και Μεθόδιο. Βέβαια αυτό είναι απόρροια εθνικισμού, που δεν παραδέχονται ότι κάποιος άλλος λαός τους έφερε όλα αυτά. Και ειδικά κατά τη διάρκεια της κομμουνιστικής περιόδου όπου πολέμησαν κάθε έργο άσχετο με τον Μαρξ και τον Λένιν, και ως επακόλουθο η συνδρομή αυτή εξασθένησε. Και ίσως αφαιρέθηκε και από τα διδακτικά βιβλία της νέας γενιάς.

Το ιεραποστολικό έργο αυτών των δύο είναι γεμάτο περιπέτειες, ήταν ένα αποστολικό έργο με θυσίες, προβλήματα, πολλά από τα οποία δημιουργήθηκαν και από την έριδα μεταξύ ανατολικής και δυτικής εκκλησίας ως προς το ποιος θα διεισδύσει πρώτος.

Οι Ρώσοι ειδικά -οι πιο πολυάριθμοι- ήταν ένα σλαβικό έθνος υποταγμένο τότε σε μια μικρή πολεμοχαρή σκανδιναβική φυλή τους Βαράγγους, που είχαν κατέβει από τη λίμνη Λάδογα. Αν και οι Σλάβοι αυτοί ήταν υπόδουλοι στους Βαράγγους η γλώσσα τους επικράτησε και τελικά οι Βαράγγοι, που ονομάζονταν επίσης Ρως, αφομοιώθηκαν με

αυτούς και τους έδωσαν το όνομά τους - Ρως - Ρώσοι. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι Ιταλοί και οι Γερμανοί έκαναν και αυτοί ιεραποστολές αλλά το έργο των δύο αδερφών ήταν πολύ πιο επιτυχημένο, πράγμα που κρίθηκε και από το αποτέλεσμα.

Πέραν του πατριαρχείου, η συμβολή των αυτοκρατόρων στη διάδοση της θρησκείας ήταν μεγάλη γιατί είχε και πολιτικά κίνητρα. Ενδεικτικά αναφέρω ότι ο ηγεμόνας της Μοραβίας, ο Ρατισλάβος, στράφηκε προς το Βυζάντιο για να ζητήσει επίσκοπο και δάσκαλο για την εξαρχής διάδοση του Χριστιανισμού στη χώρα του. Ο αυτοκράτορας Μιχαήλ ο Γ' έστειλε σε μία ιεραποστολή εκτός από τα δύο αδέρφια και άλλους συνεργάτες, ενδιαφέρον δε έχει το γράμμα του

αυτοκράτορα προς τον Ρατισλάβο:

«Ίδου σου στέλνω εκείνον που ο Θεός αποκάλυψε ετούτο το αλφάβητο. Είναι άντρας ευσεβής και ορθόδοξος, μεγάλος σοφός και φιλόσοφος. Πάρε αυτό το δώρο που είναι μεγαλύτερο και πολυτιμότερο από τον φθαρτό πλούτο, το χρυσό, τον άργυρο, τους πολύτιμους λίθους. Φρόντισε με αυτά να διαμορφώσεις τη γλώσσα σου και να ζητήσετε το Θεό με όλη την καρδιά».

Δεν είναι δυνατόν ένας Έλληνας που θα διαβάσει αυτά να μην είναι ακόμα μια φορά υπερήφανος και σκέφτομαι πώς τα καταφέραμε εμείς που οργανώσαμε άλλους να έρχονται οι μνημονιακοί να μας οργανώσουν. Πώς είναι δυνατόν, όπως έχω ξαναγράψει, ακόμα και σήμερα το 3% όλων των διανοσόμενων και μορφωμένων του πλανήτη να είναι Έλληνες δηλαδή το 0,0014 του πληθυσμού της γης να προσφέρει το 3% (0,03) των μορφωμένων στην υφήλιο και εμείς να μην μπορούμε να οργανώσουμε τα του οίκου μας.

Το θέμα το έχουμε γράψει αρκετές φορές και εξαντλήσει, πάντα για εμάς φταίει κάποιος άλλος, οι ξένοι. Με τον χαρακτήρα μας και τον αυθορμητισμό μας και το φανατισμό που πολλές φορές μας διέπει, για μένα η κύρια πηγή των προβλημάτων που έχει η χώρα **διαχρονικά είναι ότι τα κόμματα βάζουν το κομματικό τους συμφέρον πάνω από το εθνικό. Αν αυτό δεν αλλάξει δεν μας βλέπω να πηγαίνουμε πουθενά.**

Όπως οι περισσότεροι από εσάς πιστεύω ότι γνωρίζετε ελάχιστα για τους δύο αγίους ιεραποστόλους, το ίδιο και εγώ προτού ασχοληθώ με το θέμα. Μάλιστα στον κάμπο της Χίου, όπου μεγάλωσα, που είναι γεμάτο με αρχοντικά παλιά, περιτριγυρισμένα με πανύψηλους τοίχους - σας προτείνω να τον επισκεφθείτε - τα βράδια τότε κάναμε βεγγέρα μετά τη δύση του Ηλίου και καθίζαμε στα πεζούλια έξω από τα κτήματα και συζητούσαμε τα διάφορα θέματα για κάνα δίωρο προτού πάμε για ύπνο. Τότε δεν είχαμε ρεύμα, είμασταν μόνο με τις λάμπες. Πρωτεργάτης της βεγγέρας μας ήταν ο Μπάρμπα-Στρατής ο Κόβας, ο φιλόσοφος που είχε βγάλει δημοτικό αλλά είχε γνώσεις δέκα επιστημών μαζί, συνέντρωνε μαζί με τους επισήμους της Χίου όπως π.χ. με τον γέρο της Δημοκρατίας και άλλους.

Σε αυτόν οφείλω πάρα πολλά στην πνευματική μου τότε ανάπτυξη. Εκεί λοιπόν θυμάμαι ότι μας είπε την ιστορία των Ρώσων σαν ένα είδος χιουμοριστικού - παραμυθιού, ότι ήταν ένας λαός που ήταν στην ουσία συνονθύλευμα λαών και είχαν έναν βασιλιά ο οποίος ήθελε να τους ενώσει μέσω της θρησκείας. Κάλεσε λοιπόν τους αυλικούς του να του προτείνουν τι θρησκεία να φέρει στο λαό του. Και αυτοί κατέληξαν στις μονοθεϊστικές θρησκείες.

- Βασιλιά μου, τρεις είναι οι θρησκείες από τις οποίες πρέπει να επιλέξεις: ο ιουδαϊσμός, ο μωαμεθανισμός και ο χριστιανισμός με τις δύο αποχρώ-

σεις του. Η πρώτη είναι μια παλιά θρησκεία με αυστηρούς κανόνες, η δεύτερη μεταδίδεται πολύ γρήγορα αλλά απαγορεύει το αλκοόλ και τέλος είναι η καθολική που επιτρέπει μόνο μία γυναίκα και η ορθόδοξη που επιτρέπει μέχρι τρεις.

Ο Βασιλιάς όντας πότης, γυναικάς, ενάντια στους κανόνες και τους τύπους επέλεξε την ορθόδοξη εκκλησία.

-Εσύ σαν Βασιλιάς μπορείς να πάρεις όσες θέλεις και να πίνεις όσο θέλεις.

Μετά την απόφαση αυτή που πήρε, ζήτησε βοήθεια από το Βυζάντιο, και αυτοί του έστειλαν τους δύο ιεραποστόλους που τους έλεγαν Κύριλλο και Μεθόδιο.

Το παραπάνω παραμύθι έχει κάποια αλήθεια. Το αναφέρει και ο Καζαντζάκης στα ταξιδιωτικά στη Ρουσία.

Στο Μηνιέον του Μαΐου, για να αναφέρω και τα της ψαλτικής μου διακονίας παρά τον επίτιμο αριστερό ψάλτη Γεώργιο στον Άγιο Νεκτάριο, γράφει τα εξής:

« ΑΓΙΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΑΔΕΛΦΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΥ, ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ, ΦΩΤΙΣΤΩΝ ΤΩΝ ΣΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΣΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ».

Στο εορταστικό της ημέρας εκείνης υπάρχει πλήθος από τροπάρια αφιερωμένα στους αγίους και εκεί πέρα θαυμάζει κανείς το υψηλό επίπεδο της χριστιανικής ποιητικής ψαλμωδίας. Επέλεξα ορισμένους στίχους από αυτούς και σας τους παραθέτω.

- Οι των Σλάβων Απόστολοι και διδάσκαλοι, μέγιστοι και φωστήρες άδυτοι θείας πίστεως και υποφήται θεόσοφοι, ωρός Βίον υπέρτερον και μεσίται προς Χριστού και βλαστοί οι φωτοφόροι - Θεσσαλονίκης τιμασθήσα

- Απόστολοι Θεσσαλονίκης το κλέος του Βυζαντίου το πράισμα.

- Των Αποστόλων του Χριστού δεξάμενοι το πυρ, συσκοτισμένοι έθνησι ως φως επέστητε.

- Όθεν προς το φως του Κυρίου έθνη και λαούς τους εν σκότοις, λόγοις τε και εν θαύμασιν ιθύνατε.

- Χαίρε και καυχάτε εν υμίν, Θεσσαλονικιών η πόλις υμάς βλαστήσασα.

Θα μου πει κάποιος από τους φίλους αναγνώστες - επικριτές: ρε Βύρωνα τι σε έπιασε να γράψεις πάλι για αυτό. Μα το έχω εξηγήσει, ότι όσα γράφω προσπαθώ κατά το δοκούν μου τουλάχιστον, να έχουν κάποια προστιθέμενη αξία. Και ποια είναι αυτή «τουτουνού» του άρθρου; Το τι έχει κάνει το Βυζάντιο και ο Ελληνισμός κατά τον Μεσαίωνα για τους Σλάβους. Αν ήμουνα εγώ 'πρωθυπουργός' της χώρας και ζητούσα βοήθεια από τον Πούτιν θα του έλεγα με τον τρόπο μου ότι ...

- Πρώην «σύντροφε» βοήθησέ μας γιατί και εμείς σα λαός του Βυζαντίου καλλιεργήσαμε τις πνευματικές και ψυχικές δυνάμεις, σας δώσαμε πολιτισμό, αλφαβητάρι, γραφή και τέχνη, γράμματα και θρησκεία...

Τώρα τους έχουμε όλους ανάγκη. Ο πνιγμένος προσπαθεί να πιαστεί από ό,τι βρίσκει μπροστά του, και δεν βλάπτει να τους θυμίζουμε τι έχουμε κάνει εμείς γι' αυτούς, εννοώ τους Σλάβους. ●